

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการลุ่มน้ำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวัง ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์น้ำแม่กวัง และชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวัง 55 ชุมชน ใน 6 ตำบล ของอำเภอแม่ออน และอำเภอดอยสะเก็ด โดยจะทำการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้เข้าร่วมเครือข่ายการอนุรักษ์ลุ่มน้ำกวัง ที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคลหรือตัวแทนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวัง 55 ชุมชน ใน 6 ตำบล คือ ตำบลเทพเสด็จ ป่าเมียง ลวงเหนือ เขิงคอย แม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด และตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่ การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 6 ตำบล และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เลือกสุ่มตัวอย่างตามดุลพินิจของผู้วิจัย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 22 คน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

3.1.1 กลุ่มคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กวัง ได้แก่ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กวัง 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลละ 1 คน จาก 6 ตำบล รวมประชากรตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายฯ จำนวน 7 คน

3.1.2 กลุ่มชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตัวแทนตำบลละ 2 คน ได้กลุ่มประชากรตัวอย่าง 12 คน

3.1.3 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่กวัง (เขื่อนแม่กวังอุดมธารา) เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เกษตรอำเภอ ได้ประชากรตัวอย่างจำนวน 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ จึงใช้เทคนิคการศึกษาหลายรูปแบบ ในการรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนและผลที่ได้รับ โดยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยแบ่งเนื้อหาการสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็น ดังนี้

- (1) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการลุ่มน้ำ
- (2) ความคิดเห็นในส่วนที่เป็นผลของการจัดการลุ่มน้ำด้านกายภาพของพื้นที่
- (3) ความคิดเห็นในส่วนที่เป็นผลของการจัดการลุ่มน้ำด้านเศรษฐกิจชุมชน

3.2.2 วิธีการสังเกต (Observation) โดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้ศึกษาไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ผู้ศึกษาจะทำการสังเกตพฤติกรรม การดำเนินการของกลุ่ม และผลที่ได้รับ

3.2.3 การบันทึกข้อมูลสนามจะทำการเตรียมแบบบันทึกไว้ล่วงหน้าและทำการบันทึกขณะสัมภาษณ์และหลังการสัมภาษณ์

3.2.4 การสำรวจ (Survey) จะทำการสำรวจพื้นที่จริงเพื่อสำรวจลักษณะทางกายภาพและถ่ายภาพพื้นที่ป่า แม่น้ำ ลำธาร พื้นที่เกษตรของชุมชนและสภาพหมู่บ้าน เพื่อทราบบริบทของพื้นที่ศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาใช้สำหรับการศึกษาคั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1 ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากตัวประชากรตัวอย่างโดยตรง

3.3.2 ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสารแหล่งอื่น ที่มีใช้มาจากประชากรตัวอย่าง ได้แก่ เอกสารของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่กวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลของการจัดการลุ่มน้ำทางด้านกายภาพของพื้นที่และด้านเศรษฐกิจชุมชนจากเกษตรอำเภอ กรมป่าไม้ เขื่อนแม่กวังอุดมธรา และข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสำรวจเอกสาร และสำรวจพื้นที่จริง ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลที่ได้รับจากการจัดการลุ่มน้ำด้านกายภาพของพื้นที่และด้านเศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

3.4.1 การแยกแยะข้อมูล โดยการแยกข้อมูลที่ได้ออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่จริง

3.4.2 การจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ ได้แก่

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการลุ่มน้ำ ประกอบด้วย
 - ขั้นตอนการค้นหาปัญหา สาเหตุ และความต้องการ
 - ขั้นตอนการวางแผน
 - ขั้นตอนการดำเนินการ
 - ขั้นตอนการรับผลประโยชน์
 - ขั้นตอนการประเมินผล
- ผลของการจัดการลุ่มน้ำด้านกายภาพของพื้นที่ตัวชี้วัด
 - ปริมาณ คุณภาพน้ำ และระยะเวลาการไหลของน้ำ
 - คุณภาพป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำ
 - การพังทลายของดิน
 - การใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์
- ผลของการจัดการลุ่มน้ำด้านเศรษฐกิจชุมชนตัวชี้วัด
 - รายได้เฉลี่ยครัวเรือน
 - ปริมาณผลผลิตทางการเกษตร

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ มาเขียนรายงานในเชิงพรรณนา เพื่อแสดงผลการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการลุ่มน้ำของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวง และผลที่ได้รับจากการจัดการลุ่มน้ำด้านเศรษฐกิจของชุมชน